

Nu trebuie subestimată niciodată capacitatea oamenilor de a face observații valoroase atunci când te aștepti mai puțin. Zilele trecute m-am întâlnit cu un fost coleg de liceu pe care nu-l mai văzusem de ceva timp. Am discutat vrute și nevrute, ne-am reamintit, bineînțeles, de vremurile bune de altădată. Apoi discuția a degenerat în politică. A degenerat nu pentru că ne-am fi luat la bătaie sau la hartă. Dimpotrivă, aveam, în mare, cam aceleași păreri. Însă de fiecare dată când discuția se colorează politic, conversația se acrește instantaneu și nu tragi nici vreun folos, nici vreo plăcere de pe urma ei. Totuși, amicul meu a avut în timpul acestui dialog steril o remarcă prin care a salvat toată vorbăria mea inutilă și care m-a pus pe gânduri.

El a observat că mai toți premianții clasei din care el a făcut parte, copiii conformiști, cumiști și silitori la învățătură, adică tocilarii, au devenit astăzi activiști și propagandiști ai stilurilor de viață alternative, susținători ai aberațiilor sexuale și promotori ai relativismului cultural. Pe de altă parte, remarca amicul, loazele clasei, printre care se includea pe nedrept și el, adică aceia care aveau note mici, sfidau regulile oficiale și se comportau mai dezmețat, s-au transformat în conservatori. Fără să o ia neapărat pe drumul spre biserică sau să-și facă exagerat de multă ordine în viață, „loazele” s-au poziționat aproape din reflex împotriva noilor ideologii adoptate acum de foștii tocilari.

Amicul meu pune această schimbare pe seama conformismului. Tocilarii au continuat să fie de partea establishmentului, chiar dacă, între timp, substanța sa ideologică s-a modificat, fără să apeleze pentru o clipă la discernământ, încercând doar să se plieze la poziția dominantă și comodă. În schimb, băieții veseli, dornici să conteste autoritatea și linia oficială, au rămas în opoziție, devenind chiar și mai vehemenți decât în liceu, când fronda lor era în mare parte juvenilă.

Logica sa prindea mult. Ceea ce rămâne însă neexplicat este de ce școala produce astfel de tipuri umane, și nu de azi, de ieri. (În treacăt fie spus, observația amicului mi-a fost întărită de

un profesor de modă veche care, de curând, mi-a arătat mândru prima carte scoasă de cea mai bună elevă din carieră. Cartea se numea „Gen și identitate în ...”)

Cred că există mai multe răspunsuri la problema școlii moderne și a eșecului de „a produce” ființe umane înzestrate cu un discernământ rezonabil.

Una dintre explicațiile convingătoare susține că școala modernă creează, de fapt, [mercenari](#) – oameni pentru care cartea nu reprezintă decât un mijloc prin care se poate obține o notă mare și nimic altceva. Copiii învață doar pentru a lua note mari, care le permit să intre la facultăți unde vor urmări tot notele mari pentru a-și atinge obiectivul final: o carieră profitabilă financiar și social. Plăcerea lecturii și a cunoașterii nu apare niciodată. În termenii filosofului Alasdair MacIntyre, atenția exclusivă asupra bunurilor externe va afecta atât dezvoltarea virtuților, cât și aprecierea bunurilor interne ale practicii (bucuria cititului). Cu alte cuvinte, cine urmărește cu predilecție notele nu își va îngriji virtuțile, ba dimpotrivă, și nici nu va dobândi gustul cărților. Iar un mercenar va merge întotdeauna de partea celui care îl recompensează cu mai mult sau de pe urma căruia nu va pierde. Așa că, în vremurile noastre, mercenarii vor fi de partea corectitudinii politice și a raznelor conexe.

[John Taylor Gatto](#) a fost pentru mai bine de 30 de ani profesor la o școală din Manhattan, iar pentru meritele sale a fost răsplătit cu distincții importante, printre care și cea de „Profesorul anului în New York”, în 1991. Cu toate acestea, Gatto era departe de a fi învățătorul tipic și ceea ce făcea el cu elevii se afla în contradicție flagrantă cu spiritul și litera școlilor de astăzi. El și-a dat seama destul de rapid că școlile sunt uzine de propagandă și îndocinare, care nu au alt scop decât să ștanțeze și să formateze aproape indelebil copiii, să-i scoată din mediul lor natural (familie și comunitate) și să-i pregătească pentru o viață de obediență și subordonare oarbă. Deși școala este privită ca o treaptă pentru succes, spune el, cel mai adesea ea este un obstacol pentru asta: „a trece de la îngrădirea anilor preșcolari la îngrădirea clasei, la constrângerile temei pentru acasă, la eforturile serioase pentru a avea notele care să te califice pentru un colegiu „bun”, unde împușinarea radicală a spiritului tău va continua, este puțin probabil să te ajute să-ți construiești un caracter sau să te pregătească pentru o viață bună”.

Unul dintre meritele lui Gatto este că arată felul în care școlile nivelează fără discriminare între copiii „buni” și cei „răi”, ba chiar cei care au șanse mai mari de a se descurca rezonabil în viață sunt cei care ignoră lecțiile predate în timpul orelor, ceea ce sugerează că prietenul meu a intuit ceva important. Profesorul american chiar îi „îndepărta” pe elevi din clase, trimițându-i să facă lucruri pentru care aveau înclinație și dorință, cu scopul de a-i responsabiliza. În ceea ce privește sistemul de recompense al școlii, Gatto nu avea nicio îndoială că el reprezintă una dintre principalele nenorociri ale sistemului. De pildă, copiii care luau note excepționale la

testele de citire, în fapt nu reușeau să desprindă aproape nimic relevant dintr-o pagină de literatură banală. „Era uimitor pentru mine să văd asta, deoarece erau copii isteți, proveniți din ceea ce numim familii bune, cu venituri mari. **Erau cei mai eficienți la testele standardizate, deoarece nu aveau niciun alt fel de interes pentru informațiile care nu se cuantificau astfel** (s.n.)”, spune Gatto.

Un alt filosof preocupat de efectele nocive ale școlii moderne asupra copiilor a fost [Robert Nozick](#), fost profesor la Harvard University. El a remarcat că opoziția față de piața liberă și predilecția pentru socialism este disproporționat de mare în rândul intelectualilor în comparație cu alte categorii sociale. Explicația, ne spune Nozick, trebuie căutată tot în sistemul de învățământ modern, unde există două ordini paralele: cea oficială și cea informală. În timpul orelor, tocilarii, adică viitorii intelectuali, se bucură de recunoaștere și sunt văzuți de către profesori ca standarde de excelență datorită notelor mari și aderenței fără compromisuri la sistemul centralizat de reguli impus de școală. În afara orelor, pe holuri, în clase și în spațiul de joacă, copiii interacționează liber, într-o ordine spontană. Aici primează alte calități, iar însușirile tocilarilor nu-i mai ajută deloc, ci îi defavorizează. Desigur că viața se aseamănă infinit mai mult cu această ultimă situație decât cu spațiul ultraformalizat și rigid al orelor. Dar asta nu-i împiedică pe foștii tocilari să-și dorească a transforma resentimentar lumea întreagă într-un sistem rigid și irespirabil, asemănător „școlhozurilor”. „Nu este surprinzător că aceia care au avut succes după criteriile școlii detestă o societate care se ghidează după alte principii, care nu le garantează lor același succes (...) Intelectualul dorește ca societatea întreagă să arate ca școala pe care a absolvit-o, să fie ca mediul în care s-a descurcat atât de bine și unde a fost atât de apreciat”, scrie Nozick. Dacă punem la socoteală și egoul hiperdimensionat al intelectualilor căroră li s-a spus de pe băncile școlii că sunt superiori celorlalți și că ei ar trebuie să conducă societatea, coroborat cu frustrarea marginalizării din viața reală, atunci înțelegem de unde provine avântul revoluționar utopic al foștilor tocilari. (Distincția lui Nozick între capitalism și socialism este irelevantă în context, dacă înțelegem prin socialism un sistem centralizat de impunere a unui egalitarism radical.)

Toate aceste explicații par a fi complementare și dau seama de o distorsiune - deliberată susține Gatto - a întregii societăți. Fără îndoială că tocilarii și golani nu sunt decât expresia unui sistem bolnav care distruge copiii și comunitățile, dar pasul următor îl reprezintă nu o nouă dialectică, ci o nouă abordare. „În primul, părinții trebuie să le ofere copiilor o viziune. Trebuie să ai un plan sau un scop pentru care trăiești și te scoli dimineața. Nu poți trăi doar ca să iei o masă bună, să te distrezi, să ai experiențe interesante sau să iei nota zece la teste”, conchide Gatto.